

A 86-os sz. főút Zalalövő elkerülő út építésével összefüggően, 2014. szeptember 30. és november 25. közt újabb megelőző régészeti feltárás elvégzése vált szükségessé a lelőhelyen. 2014. augusztus 5-én a főút kivitelezési munkálataihoz kapcsolódó humuszolás során újabb jelenségek kerültek elő, ami a lelőhely bővülésére utalt. Az objektumok sűrűsége miatt így további megelőző feltárás vált szükségessé. Az előkerült régészeti objektumok korszakai nagyrészt megegyeznek a korábbi felszíni gyűjtések és feltárások adataival.

A megelőző régészeti feltárás során összesen 16 őskori telep-jelenséget tártunk fel. Az előkerült őskori objektumok közül a tűzdelt barázdás kerámia kultúrája emlékanyagát érdemes kiemelni. Két gödör is nagy mennyiségű kerámiatöredéket tartalmazott, pl. a külső- és belső felületén egyaránt bekarcolt vonalakkal, bebökődött dísszel és szalagfüllel ellátott edények töredékeit, agyagból megformált két rögzítőfurattal ellátott idolféjet, valamint egy díszített, egy ép- és több töredékes agyagkanalat.

A feltárás során két római kori épület alapozási árkának maradványait kutattuk meg. Római korra datálható leletek a villa omladékának bontási munkálatai során kerültek elő. A megkutatott délebbi épület sóderes alapozási árka 90 cm mély, É–D-i irányú szakasza 5,5 m, Ny–K-i irányú szakasza 2,3 m hosszúságú, 40 cm vastag és 55–60 cm széles volt. Az épülethez tartozott egy pillér maradványa is. Az épület K-i oldalán *tegula-* és *imbrectöredékek* hevertek.

Az északabbi épület É–D-i irányú alapozási maradványai 35,9 m hosszú, a K–Ny-i irányú maradvány 4,2 m hosszúságú volt. Az épület D-i végén maradt fent 8,8 m hosszán a köves sóderes alapozás maradványa. A tisztán sóderes szakasz 29,8 m, illetve 24,9 m hosszú volt az É–D-i irányú falaknál. Az épület K–Ny-i irányú falainál ugyanez a sóderes szakasz a D-i oldalon 1,5 m, az É-i részen 5,9 m volt. Az alapozás maradványa 6–32 cm vastagságú és 45–60 cm szélességű volt. Az épülethez tartozott két pillérmaradvány is, melyek 10 cm, illetve 20 cm vastagságúak voltak.

Az épületmaradvány középső részén található volt egy *tegulatörmelékes* betöltésű, 40 cm széles és 20 cm vastagságú, 4,1 m hosszúságú falkiszedés.

Az épülettől K-re nagy méretű, a villa pusztulásából származó átégett *tegulatörmelékes* terület helyezkedett el. A korszakhoz köthető még egy kemence és két hulladékártó gödör is. A római kori leletek nagy része hétköznapi használatú kerámia, de került elő faragott kő és 1 *terra sigillata* utánzat töredék is. Érdemes kiemelni az épületek tisztítási munkálatai során az omladékból előkerült szürke színű talpgyűrűs tálkát, és egy bronztű töredéket.

A késő Árpád- és Anjou-kori objektumok a területen egyenletesen szóródtak. A megelőző régészeti feltárás során összesen 14, erre a korszakra keltezhető telepjelenséget: egy felszínre épített cölöpszerkezetes épületet, három szemétdödröt, egy árkot, egy kohászati tevékenységhez kapcsolódó gödröt és több cölöplyukat találtunk.

Az előkerült leletanyag zöme a 13. század végére, 14. századra datálható kerámiatöredék – többek között bekarcolt vonalakkal és hullámvonalakkal, valamint rádlimintával díszített fazék-töredékek – patics, agyaggyólyó, állatsont, salak, szőlőmetszőkés és kőlapok.

Munkatársak: Mihácz Pálfi Anett régész, Frank Tamás és Gönye András régésztechnikusok.

ORHA ZOLTÁN

172. Keszthely, Fenékpuszt (MRT 1. k. 21/33. lh. KÖH 10530) (Zala megye) Ró, N

A Nemzeti Kulturális Alap Építőművészet és Örökségvédelem Kollégiumának támogatásával folyó német-magyar feltárást 2014. július 28. és augusztus 22. közt folytattuk. A 2014. évi hi-telelési ásatás a 2009., 2011. és a 2013. évi kutatásokat folytatva három épületre koncentrált, mely során összesen hét szelvényt nyitottunk meg.

Az „A’ – más néven 25. sz. – épület területén öt szelvényt jelöltünk ki: 2014/2D, 2E, 2F, 2G, 2H. Idei kutatásunk másik területe a 27. sz. épület volt, ahol a 2014/3A9 sz. szelvénnel, a 24. sz. fürdőépületnél pedig a 2014/3C névvel nyitottunk meg felületet. A tervezett 2014/3D szelvényt idő hiányában nem ástuk ki. A szelvények felülete összesen 233 m².

A 25. sz. épület esetében mindhárom korábbi ásatásunk egyértelműen megmutatta, hogy a Csák Árpád-féle 1906-os alaprajz és az elmúlt években nagy területen elvégzett geofizikai felmérések eredményei azért nem egyeznek, mivel több fázis épült egymásra. Idén az épület területén öt szelvényt nyitottunk, ahol a geofizikai felmérések alapján az eddigi alaprajzhoz kapcsolódóan kőfalak is várhatóak voltak. A 2E, 2F és 2G szelvényekben részben csak a Csák által már kiszedett falak nyomait találtuk meg. A geofizikai felmérések alapján feltételeztünk apszis a kerékpárúttól D-re a 2F, illetve a Csák által lokalizált fűtőcsatorna nyomai a 2E szelvényben nem kerültek elő, mindkét esetben jól kirajzolódott azonban a kiszedett falak nyomai, illetve az alapozás megmaradt részei. A 2G szelvényben szintén csak a korábbi ásatások által kiszedett falalapozások árkait tudtuk dokumentálni, itt sok késő római, talán Kr. u. 5. századi érem is került elő.

A 2D szelvényben az előbbiekkal szemben nagyon összetett stratigráfiát figyelhettünk meg, ami több építési fázisra utal. A római objektumok közül a legkorábbi, a szelvény DK-i sarkában, a Csák-féle alaprajzból ismert *perystil*-udvar ÉNy-i sarka, ami egy *terazzo* padló alatt feküdt. A falak alapárkának betöltéséből egy hagymafejes fibula és egy késő római érme került elő, feltehetően a Kr. u. 4. század középső harmadára keltezhető tehát az átépítés, amikor is a falat visszabontották és egy *terazzo* padlót húztak fölé, ami ezen a részen erősen besüppedt volt.

A szelvény É-i felében előkerült egy további, a korábbi ásatásokból már ismert hosszúságú, mély pillér alapozása, aminek a padlószintjén felmenő rész is volt, ami arra utal, hogy a körülötte levő *terazzo* padlót egyidejűleg tovább használták. Összesen hat ilyen pillér tagolta itt hajdan a belső teret, a padlót borító törmelékrétegből népvándorlás kori kerámia is előkerült. Feltételezhető, hogy a pillérekre az aula lefedése kapcsán volt szükség, s mind az építéstechnika, mind pedig a leletek alapján már egy római kor utáni építési fázisról beszélhetünk.

Hasonlóan mély alapozások nyomait találtuk meg a 2H szelvényben, ami a technika alapján szintén ehhez a fázishoz köthető, s az aulához kívül kapcsolódó *portikusz* egy része lehetett. Ez azt jelenti, hogy ez nem a Csák-féle *perystil* villa alaprajz része kell, hogy legyen, hanem egy későbbi fázist képvisel. Az alapozásokból a köveket teljesen kitermelték, de a kemény löszös talaj oldalában kirajzolódott a nagy terméskövek lenyomatai.

A 2014/3A9 jelű szelvényt a 27. sz. épület területén jelöltük ki, a tavalyi 2013/3A6-os szelvényben talált *hypocaustum*-nak feltételezett objektum nyomait kutatva tovább. Az átégett, anyagos rész feltehetően egy *preafurnium* és nem *hypocaustum*, ami egyidejű lehet a 27. sz. épülettel. Előkerült egy további É–D-i

fal, aminek kapcsolata a 27. sz. épülettel továbbra sem egyértelmű. Egy kutatóórákkal K felé rábontottunk az *apszisa*-ra, hogy a kapcsolódást tisztázhassuk. Itt is jelentkezett az *apszison* kívül egy É–D-i irányú fal, ami párhuzamos, de keskenyebb a szelvényben talált fallal.

A 2014/3C szelvényben a 24. sz. fürdőépületet kutattuk, aminek a latrináját és egyik medencéjét 2009-ben idei szelvényünkől K-re, a Balaton irányába már feltártuk. A geofizikai felmérések alapján itt több helyiség részleteire ástunk rá: szelvényünkben egy É–D-i és egy K–Ny-i irányú falat is találtunk. Jól elkülöníthetőek voltak a vastag, kis kövekből, malterrel falazott alapozások a „felmenő” falaktól, ahol már kváderköveket is használtak. Padlóréteget azonban csak egyetlen helyiségben találtunk, igen rossz megtartással. Szelvényünk K-i bővítésében *apszisos* záródású, rendkívül jól állapotban megmaradt medencét tártunk fel, melynek padlóját kétszer is megújították. Vastagsága arra utal, hogy padlófűtés lehet alatta. Ezt ellenőrizni nem tudtuk, mivel egy esetleges későbbi bemutatás lehetőségére gondolva nem akartuk a padlót roncsolni. A szelvény ÉK-i sarkában talált feltöltés ennek a résznek egy későbbi átépítésére utal, aminek felső *terazzo* rétegében csölenyomatok maradtak meg. A szelvényből előkerült leletanyag nagyon szegényes, mindössze pár késő római kori érmét és kerámiát találtunk. Minden jel arra utal, hogy az épületet a népvándorláskorban már nem használták.

A szelvényeinkben feltárt és dokumentált falmaradványokat az ásatás végeztével kézi erővel földdel óvatosan elfedtük, majd a szelvényeket munkagéppel visszatemettük.

STRAUB PÉTER – HEINRICH-TAMÁSKA ORSOLYA

173. Kevermes határa (Békés megye) Ő, B, Lt, Sza, A, Á, Kk

A Békés megyei Ivóvízminőség-javító program – vízbeszerzés és víztisztítás, iszapkezelés tervezési és kivitelezési munkái – Battonyai mellékág (Kunágota, Lökösháza, Kevermes, Dombiratos, Kisdombegyház, Magyardombegyház, Battonya) távvezeték megnevezésű beruházás előzetes régészeti dokumentációja készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást 2014. szeptember 29. és október 2. között. A tervezett beruházás terepbejárással vizsgált szakaszai Battonya, Magyardombegyház, Kunágota, Dombiratos, Kevermes és Lökösháza területén kerültek megvalósításra.

A terepbejárás eredményeként Kevermes határában két ismert lelőhely: Vörös Csilla TSz. területe (KÖH 62892) és Barta-halom I. (KÖH 62820) kiterjedése megnőtt.

Emellett további 4 lelőhely a mostani terepbejárás során vált ismertté: *Tagos-dűlő* (KÖH 87497), *Barta-halmi-dűlő* (KÖH 87499), *Epres-dűlő II.* (KÖH 87501) és *Sínai-hegy II.* (KÖH 87503). A lelőhelyekről őskori, bronzkori, kelta, szarmata, avar kori, Árpád-kori és késő középkori leleteket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Bottyán Katinka, Hrabák Zita, Kovács Sándor, Kulcsár Kornél, Pál Róbert, Szabados György.

HARKAI ISTVÁN

174. Kérszemjén, Patakbéli-dűlő (KÖH 89271)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) N, Kö, Ú

A Tisza–Szamos–Túr közti tározók tervezett anyagnyerői és töltései területén terepbejárásokat végeztünk. A panyolai határá-

ban,³⁴ 2014. április 29-én dokumentáltuk a lelőhelyet. A Patakbéli-dűlőt keresztülvágó csatorna és egy É–D irányú másik csatorna kereszteződésénél egy kis méretű, tagolt, középkori peremtöredék, egy újkori pipatöredék, valamint egy késő népvándorlás korra keltezhető, lassú korongolt, szemcsés cserép került elő. A területet körülhatároltuk, de a kevés szórványlelet miatt tartózkodunk a pontos méretek meghatározásától.

KÖRÖSFŐI ZSOLT

175. Kisar határa (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Szk?, Sza, N?

A Tisza–Szamos–Túr közti tározók tervezett anyagnyerői és töltései területén terepbejárásokat végeztünk. Kisar határában, 2014. április 30-án az alábbi lelőhelyeket dokumentáltuk:

Homok-Mező (KÖH 89235): Ezt követően újabb, egymást váltó szántott, vetett területek mellett haladtunk el, szakaszonként, a töltésre merőleges gyümölcsösök tagolják a területet. A dűlő ÉK-i részén a töltés élesen kanyart vesz, itt a szántásban két lassúkorongolt, szemcsés, feltehetőleg késő népvándorlás kori cseréptöredéket találtunk. A lelőhely nem tűnik ki környezetéből, az általunk lehatárolt terület 100×108 m-es.

Kiss-Mező-dűlő (KÖH 89239): A Kis-Mező töltés felőli, É-i felében vetéstábla mellett haladtunk el, majd egy szántott területet vizsgáltunk meg, amelyet egy repceföld, majd újabb szántó követett. Ez utóbbiban cserepeket találtunk. A lelőhelyet nem sikerült pontosan körülhatárolnunk, a cserepeket a szántó ÉK-i felében, egy jelenleg beerdősödött, korábbi folyómeder szélében gyűjtöttük össze. A szürke, korongolt cserepek császárkoriak lehetnek, kissé szappanos tapintásuk miatt még az is lehet, hogy kora vaskoriak/szkíta koriak. A lelőhely ÉNy–DK tájolású, 13 m hosszú és 89 m széles.

Kormány-föld É (KÖH 89233): A nap legérdekesebb lelőhelyét a Kormány-föld és a Homok-Mező-dűlők találkozásánál, az É–D irányú öntözőcsatorna Ny-i oldalán találtuk. A bronzkori Felsőszöcs-kultúra cserepei nagy sűrűségben kerültek elő a szántásból (több díszített is, összesen 21 darab), valamint egy csontot (emberi?), egy salakdarabot és négy paticsrögöt is találtunk. A lelőhely a csatorna K-i oldalán nem folytatódik, a szántás jó vizsgálható volt, cserepet itt mégsem találtunk. A lelőhely É–D irányú, 181 m hosszú, 129 m széles.

Tóbeli-Büdös-szeg (KÖH 89237): Egy korongolt, szürke császárkori cseréptöredék és egy megmunkált(?) állatcsont került elő. A lelőhely ÉK–DNy irányú, 380 m hosszú és 151 m széles. A közelben, kb. 120 m-re DNy felé, található a Tóbeli (KÖH 38217) lelőhely. Az is lehet, hogy az ideig kinyúlt, főleg, hogy római kori leletek is ismertek onnan.

A Tóbeli-Büdös-szeg ÉK (KÖH 89241) lelőhelyről a jelentést lásd Gulácsnál.

KÖRÖSFŐI ZSOLT

³⁴ A terepbejárás jelentésben a Panyola határában lévő lelőhelyek leírásában szereplő helyszín valójában Kérszemjén határába esik, a közhiteles nyilvántartásba az utóbbi településnél került felvételre. A Szerkesztők.